

15 gold.; pa se je dostikrat zgodilo, da so v eni noči vse stanoge pojedle, da niso nič več vredne. Tako ribštvo in jaga na tem jezeru je veselje brez dobička. (Dal. sl.)

Kukovica vremenski prerok.

Kdor na kmetih živi, ima priliko viditi, koliko je kmetu za vreme mar in da bi ga že naprej vedil: Komaj vstane, pogleda na vreme, in prevdari po njem svoje opravila. In to ni čuda; zakaj vreme je podloga njegove poljske sreče in sploh njegove domačije. Zato vse zadene njegovo serčno žilo, kar vreme kaže ali prerokuje, naj bo mesec, ptiči ali dnevi, kateri po njegovih mislih vreme razodevajo.

Taki dnevi so:

1) dvanajst dni pred božičem, kateri mu s svojim vremenam kažejo vreme dvanajst mescev prihodnjega leta. Al vreme téh dni se, kakor skušnje učé, le malo ujemajo z vremenom mescev prihodnjega leta, in večidel že prvi trije meseci kmeta zadosti prepričajo, da se tudi na ostalih devet ni kaj zanesti;

2) sveti večer. „Kakoršen veter vleče sveti večer — pravijo — tak gospodari celo leto.“ Vém, da je sveti večer vlekel sever, in je potem res gospodaril po večjem; vendar nima ta prerokba stanovitne cene, ker je drugekrat skušnja vse drugač kazala;

3) kakoršno vreme je svetega Petra stol (22. svečana), tako je potlej štirideset dni. Vlani se je to poterdilo, letas pa je bilo vsake sorte vreme;

4) če véliki petek dežuje, tisto leto nima dež teka. Vlani in predvlanskim je bilo res tako, in še eno leto, morebiti 1849, če je tudi deževalo, pa je bilo prec suho; vendar si ne upam reči, da je vselej taka.

Tudi 5) malokdaj se poterdi sveti Medard, da bi potem štirideset dni tako bilo kakor 8. dan rožnika; vém pa, da je bilo leta 1811 tako lepo, kakor svetega Medarda dan; letas pa ne.

So pak še druge znamenja lepega ali gerdega vremena, na ktere kmetje pazijo in si dobro ali slabo vreme obetajo; pa vendar včasih kaka pomota vmes pride. Tako je kazal zgornji kamen vrat iz žagrada v cerkev na I. če je bil moker, dež, če pa suh, pa lepo; leta 1833 mesca malega in vélikega serpana in kimovca je bilo vse drugač: njegov pot je takrat kazal lepo. Še le v jeseni so novice to zastavico razvozlale. Silo veliko ledenih gora namreč je prignal sever v atlansko morje, ki so se tajale in mokroto je sever celó k nam prignal.

Vsak umen človek vé, da ptiči nekaj časa vreme naprej vedó; moder Stvarnik jim je to v natoro vtisnil, da si kaj poskerbé. Če petelin zvečer po večerji poje, ali če se vrane po zraku z velikim vpitjem dervé, če ptički k hišam pritiskajo, pride dež, nevihta. Od kukovice pa pravijo, „da bo letina slaba, če pride na golo, — dobra pa, če pride na zeleno ali na zelenje.“ Skušnja to zlo poterjuje, mi ni ne vraža ne prazna vera, ker večidel je kukovica na golem pela kake 7 do 10 dni pred zelenjem, je bila slaba letina; če pa so bile bukve zelene, ko smo jo zaslišali, dobra letina. To je bilo le enkrat poslednjih deset let, kar jez vém.

Kukovica je eden tistih ptičev, ki pozimi pri nas ne ostanejo, ampak gredó v bolj gorke kraje, in se spomladi zopet k nam vernejo. Taki ptiči dobro vedó za čas, kdaj jim je odriniti. Ko pa tam, kjer bivajo, mnoge sape in nenavadni vetrovi vlečejo, tudi kukovico zmotijo, da pred pride, kakor je nje čas, to je, ona pride na golo drevje, in ta nje zmota nam kaže, da bodo nestanovitne sape in nenavadni vetrovi vlekli, in zmedeno vreme rodili, ktero tudi rastline v njih rasti moti, zadržuje ter slabo letino napravi. Ti so moji dozdevki o kukovici kakor vremenski prerokinji. Kdor kaj boljšega vé, naj pové; radi bomo slišali.

L. D.

Poskušnja *)

novih domestivnih čerk za slovenski alfabet.

(Nove čerke in zglede glej v dokladnem kamnopolnem listu).

Opomki: 1) Posebne čerke za priperti — geschlossenes é (iméti) in odperti — offenes — ô (vôda), katerih glasovi so za ljudstvo, in zlasti pri pisanji, težko razločiti, bi bile po našem sedanjem prepričanji za ljudski alfabet malo primerjene. — Za novince bi se utegnile te čerke, kadar imajo omenjene glasove, s tem ali enakimi znamki podznamenovati, na priliko, e, o, tako, da bi zgornja versta za povdarke zmiraj prosta ostala. — Ko bi se pa vendar hotle za-nje posebne čerke imeti, so po naši dozdevi te, ki so v zgledu zmesenega preodmena v besedah: nebes in rojen naznanjene, med drugimi pripravniše.

2) Čerke zmesenega preodmena ali preodbora, ktere so spredej med oklepom in zaklepom odkazane, so za poljubno odbero pridane; ravno tako tudi vse kratke namest podaljšanih: č, ž, š.

3) S tukaj naznanjenim alfabetom so a) neprijetni in zamudni nadznamenki (diakritische Zeichen) ilirskega alfabeta odpravljene, in namest njih nove čerke, in sicer v dvojni podobi najdene, tako, da se lahko, po poljubnosti dolge ali kratke, to je, iz verste moleče, ali pa na versto zategnjene ali zakrajšane pisati dajo; — b) tako je tudi za poloviti è posebna čerka odkazana, ktera se poljubno rabiti zamore, zlasti v takih besedah, ktere ta glas že v korenini imajo na pr. perst; — c) pri sestavljenih čerkah lj in nj je po tem alfabetu pismenka j nepotrebna storjena in toraj poslovljena; po tem takem ste za natis in pisanje dve čerki prišparane, kar pri dolgih spisih lahko cele pôle znese; — d) malo lične in zraven tega tudi težkopisne čerke z, ž in k so iz tega alfabeta odmaknjene, in namesto njih ličniše in glajše vpeljane; — e) čerka e, da se ložej od e razloči, je za poljuben nadznamenik, kakor v latinskem pisanji, spet prosta storjena; — f) lepota spisa in natisa je v prvem, pa tudi zmesenem preodmenu, čeravno se v njem 31 novih in le 20 latinskih čerk najde, v sploh skoraj bolj povzdignjena, kakor zmanjšana; — g) ravno to veljá tudi od razločnosti, h kateri, zraven dolgih čerk, med novimi zlasti: z, š in è, in nadznamek nad č najbolj pripomorejo; — h) najpoglavitniši zboljšek tega alfabeta pa je pripravnost za pisanje ali lahkopisnost, ktera bo, če le nekoliko vaje pristopi, zlasti v prvem preodmenu, po vsem upanji tudi najojstrejšim vošilom zadostiti mogla.

4. Kar pa splohno obravnavo tega alfabeta zadene, smo se v pričujočem preodmenu bolj sedanjemu alfabetu bližati, kakor po terdih vodbinah latinskega alfabeta (ktere smo v poslednjem sedmem in v poprejšnjih preodmenih nasledovali) ravnati hotli. Iz tega namena je bila čerka c v samem tem glasu, ktereга sedaj v ilirskem alfabetu ima, obderžana; in čerka s, čeravno v latinskem jeziku prav za prav le mehke glas pomeni (casus—cassus; caesio — cessio; misi — missi) stanovitno za terd glas ohranjena.

Nič manj se je pri odvolji novih čerk, kolikor je bilo mogoče, tudi ozir imel na spomin bravcov. V tem spovidu so bile za enakošne glasove tudi enakošne čerke odbrane, da bi tako že podoba sama na glas čerke opominovala, na pr. za lj in nj čerke l in n podobne. Iz ravno tega namena so bile tudi čerke enojno sislavnih

*) So namreč v slovenskem trije odvetki sploh imenovanih sislavnih glasov: sičavni = c, č; zumljajoči = z, ž in sislavni v tesnem pomenu s, š (Zisch-, Sumse- und Sause-Laute) in vsak odveteke ima dva razločka glasú, namreč: enojno sislavnega in šumečega. Drugi slovanski narodi pa, na pr. Poljci, Serbi imajo, kakor Vlahi, zraven prednjih še četert odveteke sislavnih glasov, namreč: dz in dž; in Poljci verh tega tudi še jotirane enojne sislavne é, ž, š in dž. Pis.

in šumečih glasov (sausende und rauschende Laute), da bi se ložej med seboj ločile, tako odvoljene in obravnane, da se perve vselej le kratko ali v versto zategnjene, druge pa iz verste podaljšane pisati zamorejo. Tudi je bila pri čerkah tega plemena podoba enojno-sislavnih čerk slednjega odvetka *) za šumeči glas ravno tistega odvetka obderžana in le s podaljšanjem od prednjih razločena (glej kamnopolisni list pod čerkami: c, č; z, ž; s, š). Kjer se pa čerka enojno-sislavnega glasú ni mogla sama na sebi podaljšati, je bila saj nje prva čertica obderžana, in todna čerka s pomočjo drugih čertic ali tezajev navzgor ali navzdol podaljšana, kakor pri: c, č. — Pri taki obravnavi sislavnih čerk že podoba sama kaže, ali ima čerka enojno sislavni ali šumeč glas, in ali je poslednji perva ali družega ali tretjega odvetka. Enako obravnava ima tudi čerka polovitega é, ktera v prvi podobi iz razpolovitenega e, v drugi in tretji iz polovitega i in e obstoji; kar namreč glas okrajšanega e ali glas med i in e na znanje daje.

Po vsem tem so v pričujočem alfabetu komaj tri ali štiri čerke za spomin nove, namreč: z, ž, č in è. Pri vseh drugih se glas lahko že iz enakosti nove podobe s podobo starega lika (Form) posname. — Razloček mehkega in terdega h pa v slovenskem jeziku ni potreben; ko bi se pa vendar hotel imeti, se čerka terdega h lahko s tem razloči, da se prva podaljšana čertica zgorej nekoliko zavije ali okrogla naredi, kakor pri novem lj. — Sploh so bile pri osnovi tega alfabetu za čerke širjih (jotiranih) in ne manj terjih glasov, tudi širje, to je, okrogle ali zakrivljene čertice rabljene. — Več enakih opomkov se najde v očitno naznanjenih sedmerih predmenih slovenskega alfabetu (Vide „Ankündigung eines allgem. slavischen und Universal- oder Weltalphabetes“. Laibach 1851—58 bei Kleinmayer und Bamberg).

Zraven dozdej omenjenega slovenskega alfabetu so tudi za vse druge slovanske narode, ja tudi za vse druge jezike in slovila potrebne manjkajoče čerke, in sicer po enakoličnosti latinskega alfabetu v številu *deseterih alfabetov* znajdene, in bodo ob svojem času pod imenom: „Allgemeines slavisches und Universal- oder Weltalphabet“ v ljubljanskem muzeji dobiti, in po namernih željah tudi oddati.

Dopisi.

Iz Erdeljskega. Sibinj 9. avgusta. Ko v kontumacijo pri Rudečem turnu na Avstrijskem v vlaško knežijo prideš, se boš čudil na kupe zagledati cvenka, ki nam je že dolgo bel vrabec, namreč samo stare avstrijske tolarje, goldinarje, dvajsetice in cekine. Vlahi, kateri lastnega dnarja nimajo, novega avstrijskega srebra nočejo, tudi krajcarjev ne, starega našega dnarja pa imajo na cente. Pridši v prvo vas Kinjen stopim v nekatere kočice in v gledavši Napoleona III. in Alexandra II. si mislim, da bi vam nos zmerznil, presneti Vlahi! Naši dnarji vam dišijo, al za našega cesarja podoba nikjer prostora nimate! Pa Francozi jih znajo bolj obdelovati, kakor mi; zato pa tudi francozki duh veje tu. — Ako bi ktera slovenska ženica svojemu možu hotla po vlaško kave (kofeta) skuhati, ji hočem povedati, kako. Vzemi kave, stolci jo v možnarji in presej jo na tenkem situ. Daj vode s cukrom vred kuhati, in ko zavrè, vtrosi moko in hitro od ognja postavi. Nabaši mu čibuk (turška fajfa se tako zove), posadi ga na divan (al pa pod lipo), prižgi mu

pipo, pa daj kavo z gošo vred, boš vidila, kako — kavo serkljaje in dim puhaje — milo te bo gledal; znabiti še objel te bo. — Kakšna je vlaška pošta? Dva para konjev v koruco vpreženih. Kaj je „koruca?“ Majhen voziček s štirimi kolesi, ki so iz celega lesenega kosa storjeni, pa ne okovani v primeri otročjih vozičkov na Slovenskem. Vidli sem takšno koruco; šlo je ž njo, da naj gré železnica spat. — Ali je mogoče s takšno pošto se voziti? Da. V koruco, ako si imeniten popotnik, se dene z neko preprogo pogerjnene koruzine (turšične) slame; na njo se vsedeš, ko si se v belo halo zavoljo blata zavil, se vpreš z nogami na slonilo, na katerem ste dve vervi; se daš čez persi na desno in levo privezati; primeš za vervi in — hola! ko bi te jih devet in devedeset neslo, se odpeljaš. Naj bi te pa tako oskerbljenega, od milim nebom sémtertjè plavajočega, vendar le kaka nezgoda iz vozička bercnila, imaš pištolo; sliši kočijaš strel, srečen si; ako ne, se še le na ostaji (pri štacijonu) tebe zmisli, in če te zgreši, pod berkami zagodernja: „Draku! pe pašašeru am perdut.“ (Vrag! popotnika sem zgubil.) — Vlaško vino je prav dobro. Ena oka, to je, 5 maselcov veljá 70 par ali naših 26⁴/₁₀ novih krajcarjev. Dežela je lepa in silno rodovitna; al ljudje so leni kakor Vlahi sploh. Slišal sem gospoda nekega možička prositi, naj mu korito popravi. V dveh urah je delo končano. „Koliko ti dam?“ — „En goldinar.“ „Nak! 80 krajcarjev je dosti.“ „Nočem, grem rajši spat.“ Izgovorivši to se vleže na herbet in dá persi in trebuh o soncu pražiti. — Drugokrat kaj več. Da ste mi zdravi dragi Slovenci! Cvetko.

Iz Gorice 10. avg. M. S. O naši železnici ste drage „Novice“ že večkrat kaj omenile. Ker pa delo vedno napreduje, se tudi vedno kaj novega povedati dá. Od Lačnika naprej, (to je vas blizo Gorice unkraj Soče) je železnica že zlo dokončana, tako, da so že pred mescom vožnjo skušali. Nadjamo se, da za prve dni prihodnjega mesca bode tudi most toliko dodelan, da se bode čez peljati moglo. Vpeljali so tudi pri nas te dni tako imenovane najemne kočije, katerih do zdaj pri nas viditi ni bilo. Gotovo je zdaj tudi, kar je bilo že enkrat v „Novicah“ oznajnjeno, da dobimo za prihodnje leto višjo meščansko šolo. Mesto se je za-njo verlo potegnilo ter je pripravljeno na ministerske terjatve zraven lepe hiše še 15,000 gold. za nje popravo, 2,000 gold. pa za šolske potrebe darovati. — Polje kaže prav lepo, da že davnej ne tako. Bogata in obilna je bila prva žetva, pa nič manj ali pa še bolje kažejo jesenski pridelki. Ne toča ne druga nesreča nas ni hvala Bogu! dozdej zadela. Zdi se človeku, da se po raji spreha, kadar vùn na polje gre.

Iz Istre. — V 27. listu letošnjih „Novic“ nahajoči se dopis iz Zagreba, v katerem je med drugim govorjenje o nekem župniku, ki je „Pfarramt“ iskal v „status animarum“, me spominja nekega prigodka, kterege želim priobčiti. Na izhodni strani srednje Istre je bila do leta 1848 na B. okrajna vradnija kneza A. Vradniki, večidel Nemci, so tudi le po nemško dopisovali ljudem. Al častiti duhoven v Kozljaku, rojen Dalmatinec, razuu horvaškega in italijanskega ne razume družih živih jezikov, in čeravno je to vradnikom moglo znano biti, ker je večkrat prihajal k njim, so mu vendar vsakrat dopisovali le v nemščini, ktera je njemu ptujka, tako, da je moral častiti starček daleč pošiljati njihove službene pisma brati, ako je hotel doznati, česa želé od njega. Nazadnje sit že tega nagajanja, ko mu sopet dojde nemško službeno pismo, si domisli poverniti nemilo za nedrago. Napiše namreč pismo v glagoliticu in ga vradu pošlje. Da so vradniki vsi skupaj od perva do zadnjega glagoliticu znali toliko, kolikor déte zná zvezdoslovja, si lahko mislite. Pridši nekoliko časa zatem na B., ga vprašajo, kaj jim je odgovorivši napisal. „Napisao jesam“, jim reče, „da kao što vi znate, da ja nerazumem nemačkog jezika, a ništanemanje mi dosadživata s njim, tako sam i ja znao, da glagolitica vam je kitajščina. Onom

*) Prošnji častitega gospoda pisatelja, bivnega profesorja, iskrenega Slovana, ustreci, da bi se njegov predlog slovanskemu svetu razglasil, je današnjemu listu priložena doklada z nazočimi opomki. Gospod pisatelju bo prav ljubo, ako zvedeni možje svoje misli v „Novicah“ ali drugih slovanskih časnikih o tem predlogu razodenejo. Vred.